

EK (5)

HOLLANDA RAPORU

Konu: Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde oluşturulan bir Alt Komisyonun, Hollanda'da incelemeler yapması.

Amaç: İnsan Hakları konularında görüş alışverişinde bulunulması, 7 Ocak günü Venlo'da meydana gelen bir olay sonucunda Hüseyin Köksal isimli bir vatandaşımızın gözaltında ölümü olayının incelenmesi, bazı cezaevleri ve gözaltı merkezlerinin gezilmesi ve buralarda kalan Türk vatandaşlarıyla görüşülmesi, yaşam koşullarının yerinde görülmesi, vatandaşlarımızın sorunlarının ve istemlerinin belirlenerek ilgili yetkililere ve kuruluşlara iletilmesi.

Giriş:

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 20 Ocak 1993 tarihinde yaptığı 7. toplantısında, yukarıda belirtilen konu ve amaç doğrultusunda incelemelerde bulunmak üzere bir Alt Komisyon oluşturulmasını kararlaştırmıştır.

Heyet, 8 Şubat 1993'de Ankara'dan ayrılmış ve Hollanda'da bir hafta süreyle çeşitli inceleme ve görüşmelerde bulunduktan sonra 15 Şubat 1993'de Ankara'ya dönmüştür.

Heyetin Oluşumu:

Hollanda'da incelemelerde bulunan heyetimiz aşağıdaki üyelere oluşmuştur;

Mahmut ORHON	Başkanvekili	Yozgat Mv.
Uğur AKSÖZ	Üye (Heyet Sözcüsü)	Adana Mv.
Hayri DOĞAN	Üye	Antalya Mv.
A.İbrahim Tutu	Üye	Erzincan Mv.
Recep KIRIŞ	Üye	Kahramanmaraş Mv.

Heyete ayrıca, Komisyon Danışmanı Hıdır Göktaş ve Hollanda Büyükelçiliğimizden Üçüncü Katip Gül Yalçın ve Ümit Yalçın eşlik etmişlerdir.

Ziyaret Programı:

Heyetimiz, yukarıda belirtilen konu ve amaçlar doğrultusunda ve yoğun bir program çerçevesinde Hollandalı Bakan ve yetkililerle, ayrıca Türk vatandaşları ve bazı dernek yöneticileri ile çeşitli görüşmeler ve toplantılar yapmıştır.

Heyetimiz, aşağıda görev ve isimleri yazılı Hollandalı Bakanlar ve yetkililerle görüşmüştür:

* Bayan C.I. Dales,	İçişleri Bakanı
* Sayın P.H. Kooijmans,	Dışişleri Bakanlı
* Sayın E.M.H. Hirsch Ballin,	Adalet Bakanı
* Sayın J.A. van Graafeiland,	Venlo Belediye Başkanı
* Sayın J. Kapsanberg,	Polis İşleri Genel Müdürü
* Sayın J.J.H. Suwyer,	Emniyet Genel Müdürü
* Sayın G.J. van Dinter,	Adalet Bakanlığı Genel Sekreteri
* Sayın H.B. Greven,	Hapishaneler ve Tevkifevlerinden sorumlu Müsteşar Yardımcısı
* Sayın I.W. van Opstelten,	Utrecht Belediye Başkanı
* Sayın R.B.M. Berger,	Utrecht Bölgesi Başsavcısı
* Sayın J. Wiarda,	Utrecht Emniyet Müdürü

Ayrıca, Hollanda II. Meclisi Adalet Komisyonu üyeleriyle bir toplantı yapılmış, ardından da II. Meclis Dışişleri Komisyonu üyelerinin heyetimiz onuruna verdiği yemeğe katılmış ve bu görüşmeler sırasında, iki ülke arasındaki ilişkiler ve insan hakları konuları değerlendirilmiştir.

Heyetimiz, Hollandalı yetkililerin yanısıra, Lahey, Venlo, Almelo ve Arnhem'de yapılan çeşitli toplantılarda vatandaşlarımızla da görüşmüş ve onların sorunları ve istemleri ele alınmıştır.

Gözaltında ölen Hüseyin Köksal'ın Avukatları G.J. Knoops ve F.H. van Alst ile de görüşülerek olayın gelişimi ve davanın seyri hakkında bilgi alınmıştır.

Bütün bunların yanısıra Lahey Cezaevi ve Utrecht Polis Merkezi'nde incelemelerde bulunulmuş ve yetkililerden bilgi alınmıştır.

GENEL BİLGİLER:

Hollanda Hakkında Genel Bilgi:

Hollanda'da yönetim şekli, çoğulcu parlamenter sisteme dayalı meşruti krallıktır. Yasama organı, 75 üyeli Senato ve 150 üyeli Meclis'ten oluşmaktadır. Yasama yetkisi bakımından doğrudan halk tarafından seçilen Meclis daha kuvvetli ve etkilidir. İl Genel Meclisi üyelerince seçilen Senato'nun yetkisi ile Meclis tarafından sunulan yasa tasarılarını aynen "ret" veya "kabul"le sınırlıdır.

Hollanda uzun yıllardır koalisyon hükümetleriyle yönetilmektedir ve halen işbaşında Hristiyan Demokrat Parti (CDA) ve İşçi Partisi (PvDA) koalisyonu bulunmaktadır. 1982 yılında 43 yaşında Hollanda'nın en genç Başbakanı ünvanını alan Lubbers, aralıksız olarak Başbakanlık görevini sürdürmektedir.

Türkiye-Hollanda İlişkileri Hakkında Genel Bilgi:

Türkiye-Hollanda ilişkilerinin temeli 1600'lü yıllara dayanmaktadır. Hollanda'nın İlk Büyükelçisi Carnelis 1612 yılında itimadnamesini sunarken, Türkiye'nin ilk büyükelçisi Yahya Karaca Paşa da 1859 yılında Lahey'deki görevine başlamıştır.

Türkiye-Hollanda arasındaki iyi ilişkiler, tarihin hemen her döneminde kendisini belli etmiş ve Hollanda, Türkiye Cumhuriyeti'ni tanıyan ilk ülkeler arasında yer almıştır.

İkili ilişkilerin ulaştığı düzey, uluslararası sorunlarda da kendisini belli etmiş ve Hollanda Körfez Krizi sırasında, Türkiye'nin bölge ülkesi olmasını gözönünde bulundurarak, ikili planda ve NATO çerçevesinde askeri ve sivil savunma amaçlı yardımlarda bulunmuştur.

Hollanda'nın insan hakları ve Kürt sorunu hakkında Türkiye'deki gelişmelere kayıtsız kalmadığı gözlenmekle birlikte, takındığı tavır yapıcı niteliktedir. PKK'ya karşı Kuzey Irak'ta gerçekleştirilen operasyon konusunda Mecliste kendisine yöneltilen bir soruyu, Dışişleri Bakanı Van den Broek, "harekatın, PKK'nın terör eylemlerine karşılık olarak yapıldığı" şeklinde yanıtlanmıştır. Broek ayrıca, terörizmi hiç bir zaman desteklemedikleri ve terörist faaliyetlerin cezalandırılması gerektiğine inandıklarını, PKK'nın eylemlerinin Türkiye'nin toprak bütünlüğünü hedef aldığını, Türkiye'nin de meşru müdafaa hakkı çerçevesinde gerekli gördüğü tedbirleri aldığını ifade etmiştir. Bu durum, iki ülke ilişkilerinin ulaştığı noktanın bir göstergesidir.

Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na doğrudan üyelik başvurusunu, Kıbrıs sorunu gibi siyasi sorunlarla bağdaştırmaktan kaçınan Hollanda, Yunanistan'ın bu konuda ortaya koyduğu engelin aşılması için çaba gösteren ülkeler arasında yer almaktadır.

Hollanda'da Yaşayan Vatandaşlarımız Hakkında Genel Bilgi:

Toplam nüfusu 15 milyon 100 bin olan Hollanda'da, Merkezi İstatistik Bürosu'nun 1991 Aralık ayında yayınladığı verilere göre 203 bin 400 Türk vatandaşı yaşamaktadır. Hollanda'ya kaçak yollardan girenlerin de hesaba katılmasıyla bu rakamın 220 bini bulacağı ifade edilmektedir. Türk vatandaşları, Hollanda'da yaşayan yabancılar arasında ilk sırayı oluşturmaktadır. Faslılar ve Surinamlılar ise ikinci ve üçüncü sırayı almaktadır.

Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlikleri konusunda iki ülke arasında 5 Nisan 1966'da bir Sosyal Güvenlik Sözleşmesi imzalanmış ve değişen koşulların ortaya çıkardığı yeni sorunların da aşılabilmesi amacıyla Ekim 1989'da ek bir sözleşme parafe edilmiştir.

Yabancı bir ülkede karşılaştıkları sorunları güçbirliği yaparak çözmek isteyen vatandaşlarımız, bu nedenle çeşitli dernekler kurmuşlardır. Bu dernekler, Hollanda Türk İslam Kültür Dernekleri Federasyonu, Hollanda Türk Spor Kulüpleri Federasyonu ve Demokratik Sosyal Dernekler Federasyonu çatıları altında bir araya gelmişlerdir.

Ayrıca, 1985 yılında Hollanda politikasında azınlıkların da söz sahibi olması amacıyla "Azınlık Danışmanı Kurulları" oluşturulması amacıyla Meclise bir plan sunulmuş ve bu çerçevede görüş bildirmek üzere de azınlık derneklerine bir çağrıda bulunulmuştur. Bu çağrı üzerine, değişik düşünce ve görüşleri temsil eden Türk dernekleri bir araya gelerek Türkler için Danışma Kurulu (IOT)'nu oluşturmuşlardır. IOT, Türk toplumunu ilgilendiren hususlarda Hollanda Hükümeti ve diğer kurumlar nezdinde çeşitli istek ve tavsiyelerde bulunmaktadır.

Hollanda'da ayrıca Hollanda Diyanet Vakfı bulunmaktadır. 1982 yılında kurulan Vakıf, çeşitli görüşlere bağlı camileri bünyesinde toplama yolunda çaba harcamaktadır.

Hüseyin Köksal'ın Ölümü Olayı Hakkında Bilgi:

Hüseyin Köksal, 7 Ocak 1993 günü geceyarısı saat 02.30 sıralarında, kullandığı arabanın içinde kendisini iyi hissetmeyince, yavaşlıyor, ancak arabaya tam hakim olamadığı için, bir direğe çarparak duruyor. Arabadan indikten sonra,

bir taksi şoföründen yardım istiyor. Taksi şoförü ise bunun üzerine 02.42'de Venlo Belediye Polisi'ne telefon ederek, TF-39-TJ plakalı arabanın sürücüsünün bir kazaya yol açtığını bildiriyor.

İhbar edilen aracın kayıtlarını kontrol eden polis, otomobilin Ali Köksal isimli bir kişiye ait olduğunu belirliyor. Bir polis çavuşu ile bir polis memuru olay yerine ulaşıyor. Bu sırada, üç Türk rahatsız olan Hüseyin Köksal'a yardım etmeye uğraşmaktadır. Polisler, Hüseyin Köksal'a yardım etmeye çalışan üç Türkün, Köksal'ın rahatsız olduğunu belirtmesine rağmen, bu uyarıyı dikkate almadan ve kimlik tespiti yapmadan, "sarhoş" muamelesi yaparak ellerini kelepçeliyor.

Köksal, Hollandaca bilmediği için olay yerinde olan ve Hollandacayı iyi bilen iki Türk, Hüseyin Köksal'ın hemen hastaneye götürülmesi gerektiğini söylemesine rağmen, polis çavuşu Köksal'ı sürükleyerek polis arabasına bindirmeye çalışıyor. Bu sürükleme sırasında, Köksal bir kaç kez yere düşüyor ve bir süre elleri arkadan bağlı olarak yüzüstü yolda yatıyor.

Polis çavuşu, tek başına bu işi yapamayacağını anlayınca, diğer polis memurundan, anons yaparak yardım çağırmasını istiyor. Bu sırada da yere yatırdığı Hüseyin Köksal'ın üzerine diziyile bastırıyor. Bütün bu olaylar sırasında Hüseyin Köksal'ın kafası da bir kaç kez zemine çarpıyor. Polis çavuşu, Köksal'ı arabaya bindirdikten sonra da bir kaç kez vuruyor.

Kısa bir süre sonra olay yerine 4 polis daha geliyor ve bu altı polis Hüseyin Köksal'ı alarak, polis bürosuna götürüyorlar. Polis bürosunda da kimlik tespiti yapılmayan Hüseyin Köksal, kayıtlara "sarhoş" olarak geçerken, "Tutuklulara yapılacak muamele konusunda yönetmelik" hükümlerine rağmen, doktora başvurulmuyor.

Bütün bu olaylar olurken, Köksal'ı zorla arabaya bindiren ve kötü muamelede bulunan polis çavuşu kalp şikayeti nedeniyle Venlo Hastanesi'ne kaldırılıyor ve diğer işlemler nöbetçi görevliler tarafından yürütülüyor.

Bu sırada, polis merkezine alınan kişileri görmek ve denetlemekle görevli kişiler de gerekli kontrolleri yapmazken, ancak saat 14.00 sıralarında Hüseyin Köksal'ın hala ayılmadığı ve başka bir rahatsızlığının olabileceği hususu büro görevlilerince sorumlu memura iletiliyor. Bunun üzerine sorumlu memur, 14.20'de doktor çağırıyor ve saat 15.50'de doktor gelerek muayene ediyor ve Hüseyin Köksal'ın beyin kanaması geçirmiş olabileceğini söylüyor.

Ancak, bu noktaya kadar polis hala Ali Köksal olarak gerekli işlemleri yapmaktadır. Hüseyin Köksal'ın hastaneye kaldırılması üzerine Ali Köksal'ın

ailesine haber vermek üzere harekete geçen polis, Ali Köksal'ın evde olduğunu görüyor ve o andan sonra gözaltındaki kişinin bir başkası olduğunu anlıyor. Sonuçta da gözaltına alınan kişinin Ali Köksal değil, yeğeni Hüseyin Köksal olduğu anlaşılıyor.

Venlo Polis İdaresi, Roermond Başsavcılığına bilgi verirken, Başsavcılık konunun Devlet Özel Müfettişliği'nce araştırılmasına karar veriyor. 8 Ocak 1993 günü saat 11.30 sıralarında Hüseyin Köksal'ın öldüğü, soruşturmayı yürüten Devlet Özel Müfettişlerine iletiliyor.

9 Ocak'ta Rijswijk şehri Adli Tıp Patalog Anatomu Dr. Voortman, Hüseyin Köksal'ın cesedine otopsi yapıyor. Bu otopsi sonucunda, Köksal'ın uzun süredir mevcut olan bir hastalıktan ötürü beyin kanaması geçirerek öldüğü hususu kayıtlara geçiyor; ancak, otopsi için alınan tüm örnekler daha ayrıntılı bir inceleme için tekrar Adli Tıp Laboratuvarına gönderiliyordu.

Bu sırada Köksal'ın ailesi ve avukatlar, Köln'de ikinci bir otopsi yaptırıyordu. Bu raporda ise, vücudun çeşitli yerlerinde darp izleri bulunduğu ve bu darbelerin beyin kanamasına yol açabileceği belirtiliyordu.

Yaşar Gündoğdu'nun Durumu Hakkında Bilgi:

Bingöl eski Milletvekili Mehmet Emin Gündoğdu, 19 Temmuz 1991 ve 14 Eylül 1992 tarihlerinde Komisyonumuza yapmış olduğu başvurularında, oğlu Yaşar Gündoğdu'nun Hollanda'da hükümlü bulunduğunu, sağlık durumunun bozuk olduğunu ve cezasının kalan kısmını Türkiye'de çekmek istediğini belirterek, gerekli işlemler konusunda yardımcı olunmasını istemektedir.

Mehmet Emin Gündoğdu'nun başvuruları üzerine Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla, Lahey Büyükelçiliğimizle yapılan yazışmalar sonucunda;

- * Yaşar Gündoğdu'nun uyuşturucu suçundan 7 yıl 6 ay hüküm giydiği,
- * Daha sonra firar ederek ikinci kez yargılandığı ve firar suçundan da ayrıca 4 yıl hüküm giydiği,
- * Hollanda Adalet Bakanlığı'nın "cezasının geri kalan kısmını Türkiye'de çekme" istemini, gerekli yasal koşullar oluşmadığı için geri çevirdiği,
- * Yaşar Gündoğdu'nun ruhsal sağlığının bozuk olduğu ve bunun doktor raporuyla belirlendiği, bu nedenle de cezanın affi konusunun Adalet Bakanlığı'nca incelendiği hususu ortaya çıkmıştır.

Ayrıca, Yaşar Gündoğdu'yu muayene eden Psikolog Doktor M.T. Appelo, düzenlediği raporun sonuç bölümünde şu görüşlere yer vermiştir:

"Adaptasyon bozukluklarına ve de extreme boyutlu stresli ortama dayanarak bir depresyon gelişmektedir. Bu depresyon de sürekli olarak, ortamda bulunan stres yaratıcı faktörlerle desteklenmekte ve sonuçta da psikotik tipte bir psikolojik travmatizasyon meydana gelmektedir. Eğer Yaşar Gündoğdu'nun şu anki durumu devam edecek olursa, psikolojik değişimleri hayati bir hale gelecektir."

GÖZLEMLER:

Lahey Büyükelçimiz Sayın Zeki Çelikkol, Büyükelçilik Müsteşarımız Sayın Seçkin Çetinelli, Rotterdam Başkonsolosumuz Sayın Ali Üstün ve Deventer Başkonsolosumuz Sayın Nazım Dumlu'nun yanısıra görüştüğümüz Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşaviri Erol Tunçsiper, Eğitim Müşaviri Doç. Dr. Bayan Peyman Eren, Din Hizmetleri Müşaviri Sayın Hamdi Mert ile Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımız ve vatandaşlarımızca kurulmuş çeşitli derneklerin yöneticileriyle yaptığımız görüşmelerde, vatandaşlarımızın Hollanda makamlarından beklentileri tespit edilirken, Türk makamlarına yönelik istemler de belirlenmiştir.

Bütün bu görüşmeler çerçevesinde ortaya çıkan sorun eksenleri şöyle belirlenmiştir:

Uyum Sorunu:

Diğer Avrupa ülkelerinde yaşayan vatandaşlarımız için olduğu gibi, Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımız açısından da birincil sorun olarak "uyum sorunu" ortaya çıkmaktadır.

Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımız Hollanda toplumuna, kendi dil ve kültür benliklerini koruyarak uyum sağlamaları her kesimin ortak beklentisi ve amacı olarak ortaya çıkmaktadır. Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımız arasında geriye dönüşü düşünen artık yok denecek kadar azdır. Hollanda yetkilileri de bunun farkına vardıkları için, iki toplumun bir arada yaşama koşullarını oluşturma ve bunun zeminini hazırlama çabası içerisine girmiştir. Bu durum, gerek Hollandalı yetkililerce, gerekse vatandaşlarımızca ifade edilmiştir.

Hollanda, bu açıdan diğer Avrupa ülkelerine göre en ön sırada yer almaktadır. Hollanda'da yaşayan Türk vatandaşlarının seçme ve seçilme hakları olduğu gibi, yerel yönetimlerde Belediye Meclisi Üyeliğine seçilen Türk vatandaşları bulunmaktadır.

Ayrıca, çeşitli resmi kurumlarda görev yapan, özellikle üçüncü kuşak Türk vatandaşları bulunmaktadır. Heyetimiz, ziyaret ve incelemeleri sırasında, polis

olarak görev yapan bazı Türk vatandaşlarıyla da görüşmüştür. Ayrıca Adalet ve İçişleri Bakanlarının sekreterleri de Türk vatandaşlarıdır.

30 yılı aşkın bir süredir, yoğun bir şekilde ilişki içerisinde olan iki toplumun uyum sürecinin hızlanması amacıyla, Hollanda yetkilileri, bu doğrultuda faaliyet gösteren çeşitli kuruluşları desteklemekte ve bunlara yardımcı olmaktadır. Hollanda Diyanet İşleri Müşavirliğince verilen bilgiler arasında, cami ve milli kimliği koruyan diğer kültür tesislerinin kurulmasına Hollanda makamlarının yardımcı olduğu hususu da yer almaktadır.

Eğitim Sorunu:

Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımız, eğitim konusuna ayrı bir önem vermektedirler. Eğitim sorununu, Türk vatandaşlarının dil ve kültürlerini koruması ve aynı zamanda yaşadıkları ülkenin dili ve kültürünü öğrenmesi olarak iki ana başlıkta toplamak mümkündür.

Hollanda Hükümeti ve Hollanda Eğitim ve Bilim Bakanlığı, ülkelerinde yaşan etnik azınlık gruplarının, Hollanda toplumuna kabul edilmeleri için dil öğreniminin çok önemli bir unsur olduğunu sürekli olarak ifade etmektedir.

Hollandalı yetkililer, yabancıların Hollanda dilini öğrenmeleri kadar kendi ana dillerini de öğrenmeleri konusunda aynı oranda duyarlılık göstermektedir. Ancak, bu konuda uygulanan yöntemlerde eksiklikler ve tıkanıklıklar bulunduğu gözlenmiştir.

Aynı eğitim kurumu içerisinde öğrenim göre öğrenciler, haftanın belirli saatlerinde anadili eğitimi almaktadırlar. Ancak, bu dersler ayrı yerlerde yapıldığı için, Hollandalı öğrencilerin bu saatlerde gördükleri dersleri alamamakta ve belirgin bir aksama ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, anadili eğitimi veren Türk öğretmenlerin Hollandadaki yetersizlikleri de bu eğitimin aksamasında rol oynamaktadır. Aynı eğitim kurumundaki diğer öğretmenlerle iletişim kurmakta zorlanan Türk öğretmenlerin, istenilen düzeyi yakalamakta zorlandıkları bir gerçektir.

Bu arada, daha önce "Türk Dili ve Kültürü" olarak okutulmakta olan ders kaldırılarak, yerine "Anadil" dersi konulmuştur. Bir kişinin, yaşadığı toplumun dilini ve kültürünü koruyabilmesi, kendi anadilini ve kültürünü tam olarak öğrenmesi ve kavramasından geçmektedir. Bu nedenle, "Türk Dili ve Kültürü" dersinin yeniden eğitim programına alınması yerinde ve yararlı bir davranış olacaktır.

Türk veliler, çocuklarının okullarda "İslam Dini Dersi" almasını istemektedirler. Hollanda makamlarının, velilerin, çocuklarının din dersi almaları istemlerine yaklaşımı olumludur ve bu konuda gerekli kolaylık gösterilmektedir. Ancak, Hollanda'da bu dersleri verebilecek formasyona sahip yeterli eleman bulunmadığı belirtilmektedir.

Hollanda'da ayrıca dini inanca dayalı özel okullar da kurulabilmektedir. Çeşitli dini inanca sahip okulların yanısıra İslam okulları da Hollanda'da faaliyet göstermektedir. Hollanda genelinde 13 tane İslam okulu olmasına karşın, buralara daha çok çeşitli tarikat mensubu kişilerin çocuklarının gönderildiği ve bu okullara devam eden öğrencilerin sayısının da 450 civarında olduğu anlaşılmıştır.

Bu arada temel bir sorun da ilköğretimdeki öğrenci sayısının, eğitim kademesi yükseldikçe iyice azalmasıdır. 1990 yılı verilerine göre ilköğretime devam eden Türk öğrenci sayısı 35 bin 214 iken, üniversite öğrenimi gören Türk öğrenci sayısı sadece 240'dır.

İrkçılık ve Ayrımcılık Sorunu:

Avrupa'da ve özellikle de Almanya'da tırmanan ırkçılık akımı ve saldırganlığı, Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımızı da tedirgin etmektedir. Ancak, gerek Hollandalı yetkililerle, gerekse vatandaşlarımızla yaptığımız görüşmelerde, Hollandalıların ırkçı akımlara tamamen karşı çıktıkları ifade edilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman işgaline uğrayan ve ırkçılığın acı ve sıkıntılarını yakından tanıyan Hollandalıların, Almanya'da meydana gelen olaylardan sonra ırkçılık karşıtı gösteriler, toplantılar ve sergiler düzenlediği görüşmelerimiz sırasında ifade edilmiştir.

Bu arada, ziyaretlerimiz sırasında Almelo Belediyesince çocuklara yönelik olarak düzenlenen "Multicultureel" sergisi gezilmiştir. Yetkililer, bu sergiyle çocuklara, ülkede değişik kültürlerden insanların yaşadığını, birlikte yaşamının getirdiği zenginlikleri göstermeyi ve kavratmayı amaçladıklarını anlatmışlardır. Bu sergide, Hollanda'da yaşayan değişik grupların kendi kültürlerini ve zenginliklerini tanıtıcı birer köşe hazırladıkları, Türkiye'yi tanıtıcı geniş bir bölümün ayrılmış olduğu ve bu bölümün Türk dernekleri tarafından hazırlandığı kıvançla tespit edilmiştir.

İrkçı akımların ve faaliyetlerin yok denecek kadar az olduğu Hollanda'da, ayrımcılık ve ırkçılık konusundaki yakınmalarla karşılaşmazken; vatandaşlarımız, yine de Hollandalı yetkililerle yapacağımız görüşmelerde, bu konuda duyarlı olunmaya devam edilmesini iletmemizi bizlerden istemişlerdir.

Hollandalıların, Almanlara oranla, milli duygularına ve ekonomik çıkarlarına bağlı kalmakla birlikte, ülkelerinde yaşayan yabancılara karşı daha hoşgörülü ve anlayışlı davrandıkları ve zaman içerisinde Hollanda toplumlarına uyumlarını sağlayarak asimile etmeyi amaçlayan bir tutum ve davranış içerisinde olduklarını ifade etmek mümkündür.

Güvenlik Sorunu:

Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımız, güvenlikleri açısından ciddi bir sorunları olmadığını, Hollandalılardan kaynaklanan ciddi bir tehditle karşı karşıya bulunmadıklarını ifade etmişlerdir.

Ancak, vatandaşlarımız, bu görüşlerini belirtirken, güvenliklerini tehdit edici önemli bir unsura dikkat çekmekten de kaçınmamışlardır. Vatandaşlarımızın önemle üzerinde durdukları nokta, Hollanda'da yaşayan bazı Türk vatandaşlarının bazı aşırı dinci gruplar adına, PKK, Dev-Sol ve TKP/ML adına zorla para toplamaya çalıştıklarıdır.

Büyükelçilik yetkililerimiz de bu durumu doğrulayarak, bu tür yardımlarda bulunanların bazı sempatanlar olduğunu, az sayıda vatandaşımızın ise tehditler karşısında korkarak istemeyerek de olsa yardımda bulunduğunu, ancak vatandaşlarımızın çoğunun bu tür istekleri geri çevirdiklerini anlatmışlardır.

İşsizlik Sorunu:

Hollanda vatandaşları arasında işsizlik düzeyi yüzde 5 düzeyinde seyrederken, bu oran Hollanda'da yaşayan Türk vatandaşları arasında yüzde 36'ya ulaşmaktadır. Bu oran gençler ve kadınlar arasında yüzde 50'ler düzeyine ulaşmaktadır.

Vatandaşlarımız arasında işsizlik oranının bu kadar yüksek olmasının sebebi, Hollanda'daki sosyal yardım sisteminin güçlü olmasından kaynaklanmakta ve vatandaşlarımız, asgari ücretle çalışmak yerine işsizlik ödeneği alarak kahve köşelerinde oturmayı tercih etmektedirler.

Hollanda'da asgari ücret 1700 Florin iken, işsiz bir bekarın alacağı işsizlik ödeneği 1211 Florindir. Evli bir kişinin alacağı işsizlik ödeneği ise 1714 Florini bulmaktadır. Çalışmadan alınan paranın, çalışarak alınacak paraya çok yakın olması ve bu arada yapılan kısa süreli ek işlerle aylık kazanılan paranın asgari ücret düzeyini geride bırakması, vatandaşlarımız arasında işsizlik düzeyini artırmaktadır.

Ancak bu durum, Hollandalıların etkin olduğu çeşitli sosyal kurum ve derneklerce hoş karşılanmamakta, çalışanların ödediği primlerin, çalışmayanlara aktarıldığı şeklinde değerlendirilmektedir.

AT Düzenlemeleri İle İlgili Sorunlar:

1 Ocak 1993 tarihinde Avrupa Topluluğu ülkeleri bünyesinde sınırların kalkmasıyla birlikte yeni bir dönem başlamış bulunmaktadır. Bu çerçevede Avrupa Topluluğu'na üye ülke vatandaşları, bu ülkeler arasında serbest dolaşım ve yerleşme özgürlüğüne kavuşurken, bu ülkelerde yaşayan ve çalışan yabancılar bu haklara sahip olamamaktadır.

Bu gelişme karşısında, Avrupa'da yasal olarak bulunan diğer ülkelerin vatandaşları da, -vatandaşlarımız da dahil- serbest dolaşım ve çalışma hakkında sahip olmak istemektedirler.

Hollanda'nın AT Başkanlığı yaptıği 1991 döneminde, bu ülkenin, yabancı işçilere koşullu olarak serbest dolaşım hakkı verilmesi önerisi, bu insanların, Avrupa ekonomisinin oluşumuna büyük katkılarda bulunmasına ve bu toplumların birer parçaları olmalarına rağmen, diğer üye ülkelere benimsenmemiştir.

GÖRÜŞMELER:

Hollandalı Bakanlar ve yetkililerle yapılan görüşmelerde, iki ülke arasındaki iyi ilişkilerin daha da geliştirilmesi, insan hakları alanlarında görüş alışverişinde bulunulması, Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımızın durumlarının iyileştirilmesi, eğitim ve uyum sorununa ayrı bir önem verilmesi, AT bünyesinde serbest dolaşım hakkının bu ülkelerde yaşayan yabancılara da tanınması veya belirli kolaylıklar sağlanması, Anadil ve kültür eğitimine özen gösterilmesi ve bu konuda Türkiye'den öğretmen gönderilmesine izin verilmesi hususları ele alınmıştır.

Bu görüşmelerde, ayrıca ve ağırlıklı olarak vatandaşımız Hüseyin Köksal'ın ölümü olayı ile hükümlü Yaşar Gündoğdu'nun ruhsal sağlığının bozukluğu konuları da değerlendirilmiş ve bu konudaki taleplerimiz iletilmiştir.

Bayan C.I. Dales (Hollanda İçişleri Bakanı):

İçişleri Bakanı Bayan Dales ile 9 Şubat 1993 Salı günü görüşüldü. Görüşmenin başında, Sayın Bakan, çeşitli konuların ele alınacağını, ancak Hüseyin Köksal'ın ölümü olayına çok üzüldüklerini ifade etmişlerdir.

Bir saati aşkın devam eden görüşmede, İçişleri Bakanı'nın yanısıra Polis İşleri Genel Müdürü J. Kapsanberg ve aynı dairede görevli hukukçu J. Tilmans da bulunmuştur.

Görüşme sırasında, heyetemizce, özetle şu görüşler ifade edilmiştir:

"Heyetimizin amacı, insan haklarını her şeyin üzerinde tutarak incelemeler yapmaktadır. Elçiliğimizden ve vatandaşlarımızdan edindiğimiz bilgilere göre Hollanda, insan hakları konusunda diğer Avrupa ülkelerinden daha ileri bir düzeydedir.

Ziyaretimizin amacı, esasen iyi olan ilişkilerimizin daha iyi ve ileri düzeye nasıl getirilebileceğini aramaktır. Bu arada, vatandaşımız Hüseyin Köksal'ın ölümü olayı hakkında da bilgi almak istiyoruz. Bu konuda, hem ülkemizde, hem de Hollanda'da bir takım sıkıntılar vardır.

Hollanda adaletinin en doğru kararı vereceğine inanmakla birlikte, olayın delilleri ortadayken, idari soruşturmanın geç kaldığı inancındayız. Benzer bir olay, bir Hollandalının ya da bir başkasının başına da gelebilir.

Bu nedenle, konu hakkında sorular soruyor ve olayın bir an önce sonuçlandırılmasını istiyoruz. İnsan hakları konusunda örnek olan bir ülkenin, Hüseyin Köksal olayını bir an önce sonuçlandıracağına inanıyor ve bekliyoruz. Özellikle olaya sebep olan polislerin hala görevde olması düşündürücüdür. Bu konunun üzerinde de ayrıca durulmasını bekliyoruz. Biz bu olayı, polisin bireysel zaafı, görevini savsaklaması, sapkınlığı ve kötü muamelede bulunması olarak değerlendiriyoruz. Hollanda kamuoyunun, basın ve yayım organlarının konu üzerinde hassasiyetle durmaları, bizde, konunun bir an önce sonuçlanacağı ümidini doğurmaktadır.

Bunun yanısıra, Hollanda'da 200 bini aşkın Türk vatandaşın yaşaması, Türk ve Hollanda hükümetlerinin bu insanların eğitimleri, sosyo kültürel durumlarının iyileştirilmesi için ortak çabalar harcamalarını gerektirmektedir. Bu konularda iyileşme ve gelişme sağlanması, iki ülke ilişkilerinin daha da üst düzeye çıkmasını sağlayacaktır.

Ülkemizdeki gelişmeler hakkında da bilgi verecek olursak;

Polis okullarında insan hakları dersinin okutulmasına başlanmıştır. Ayrıca, İnsan Hakları Bakanlığı kurulması yönünde yapılan çalışmalar son aşamaya gelmiş ve yasa halen Meclisimizde görüşülmektedir. Türkiye'deki insan hakları atılımının bir parçası olarak da Komisyonumuz değişik ülkelerdeki insan hakları

ihlalleri üzerinde durmakta ve incelemeler yapmaktadır. Bu çerçevede, Karabağ, Bosna-Hersek ve Almanya'da incelemeler yapılmıştır."

Bayan Dales ise görüşmede özetle şunları söylemiştir;

"Hüseyin Köksal olayının, Türkiye-Hollanda ilişkilerine gölge düşürmeyeceğine inanıyorum ve ben de buna izin vermeyeceğim. Hüseyin Köksal olayını çok ciddiye alıyoruz. Olay, bir kişiyi değil, insanlığı ilgilendiren bir olaydır ve Hollanda kamuoyu bu konuda çok hassastır. Olayı ciddi bir biçimde ele aldık ve derhal soruşturma başlattık. Polisten bağımsız bir kuruluş soruşturma yaptı ve bunun sonuçlarını Adalet Bakanlığı'na iletti. Vatandaşımızın ölümünden sorumlu polisin halen görevde olduğunu söylediniz. Benim İçişleri Bakanı olarak tabii ki yetkililerim var ancak, o polisi görevden alma yetkisi Venlo Belediye Başkanındadır.

Hollanda'da yaşayan Türk vatandaşları hakkında da bilgi vermek istiyorum. Hollanda'da çok sayıda Türk yaşamaktadır ve uzun zamandan beri de buradadır. Zaman zaman Türkiye'ye gidip gelseler de buradan kesin olarak ayrılmaya niyetleri yok. Türklere ait bir çok işyeri var. Devlet kademelerinde de çalışıyorlar. Türk vatandaşlarının durumlarının düzeltilmesi için, Türkiye'deki Büyükelçiliğimizle bağlantı kurularak Hollanda dilinin öğretilmesinin sağlanması ve bunun yaygınlaştırılması gereklidir.

Ayrıca, bizler buradaki azınlıklarının temsilcileriyle 6-8 haftada bir görüşerek onların sorunları, görüş ve önerileri hakkında bilgi alıyoruz. Yasalarımıza göre böyle bir hakları var ve bize iletilen sorunları çözmeye çalışıyoruz.

Geçtiğimiz günlerde ırkçılık karşıtı bir toplantı yapıldı ve bu toplantıda da ulusal çapta entegrasyonu öngören ve ırkçılığı yadsıyan bir karar çıktı. Bu karar, çeşitli dillere çevrilerek, bir broşür olarak bastırıldı ve dağıtıldı."

Sayın P.H. Kooijmans (Dışişleri Bakanı)

Dışişleri Bakanı Kooijmans ile de 9 Şubat 1993 Salı günü saat 15.45'de görüşülmüştür. Kooijmans, görüşmenin başında, Hüseyin Köksal'ın ölümüne duyduğu üzüntüyü ifade etmiş ve "burada gereken yapılmaktadır. Hiç bir ülke, böyle bir olay karşısında suçsuzum diyemez. Bu konuyu da ele almaya hazırım" demiştir.

Dışişleri Bakanı Kooijmans ile yapılan görüşmede, heyetimizin ifade ettiği görüşler özetle şöyledir:

"Sayın Bakan, kendisini insan haklarına adanmış birisi olarak tanıyor ve biliyoruz. Birleşmiş Milletler'deki görevi sırasında Türkiye hakkında hazırladığı raporlardan, ülkemizi çok iyi tanıdığını da biliyoruz. Ancak, dünya yerinde durmuyor. Türkiye'de de o günlerden bu yana bir çok gelişme olmuştur. Komisyonumuz, Türkiye içindeki ve dışındaki insan hakları ihlalleri ile ilgilenmekte ve incelemeler yapmaktadır.

Heyetimiz, Hüseyin Köksal olayında Hollanda kamuoyunun gösterdiği duyarlılıktan memnunluk duymaktadır. Ancak, soruşturmanın yavaş seyretmesi ve zanlı polislerin hala görevleri başında olması da düşündürücüdür. Bu olayın bir ar önce sonuçlandırılacağına inanıyoruz.

Bosna-Hersek'te bir insanlık dramı yaşanmaktadır. Hollanda'nın da Türkiye gibi bir askeri müdahaleyi savunması Türk kamuoyunda memnunlukla karşılanmıştır. Sayın Bakanın, Bosna-Hersek konusuna daha da önem vermesini ve katıldığı uluslararası platformlarda konuyu dile getirmesini bekliyoruz.

Hollanda'da 200 bini aşkın Türk vatandaşı yaşamaktadır. Hollandaya uyum sağlamanın yolu da eğitimden geçmektedir. Bu insanların eğitimleri için iki ülkenin ortak girişimlerde bulunmak için temaslarda bulunması gerekmektedir. Biz, eğitim hakkının da insan haklarının bir parçası olduğuna inanıyoruz. Bunun için de Türkiye'den öğretmen gönderilmesinin kabul edilmesi hususu üzerinde önemle duruyoruz. Komisyonumuz, insan haklarının dini, dili, ırkı olmayacağına inanmakta ve insan haklarını evrensel bir değer olarak nitelemektedir."

Dışişleri Bakanı Kooijmans ise görüşmede özetle şunları söylemiştir:

"Hollanda'da yaşayan Türk vatandaşlarının eğitimi konusu, çok önemli bir konudur. Hollanda'da yaşayan azınlık vatandaşlarının kendi kültürlerini koruyarak bütünleşmesi hükümetimizin en önemli hedefidir. Bu konu, kültür anlaşması çerçevesinde kurulan komisyonda da ele alınmaktadır.

Hüseyin Köksal'ın ölümü olayına üzüldüğümü ve gerekli soruşturmanın yapılmakta olduğunu, görüşmemizin başında da belirtmiştim. Ancak, polislerin görevden alınması hususu Venlo Belediye Başkanı'nun yetkisindedir.

Bosna-Hersek konusunda Cenevre Konferansı Eş Başkanlarınca hazırlanan plan, 12'lerce desteklenmektedir. Bu planın yeterli olacağına inanmıyorum, ancak başka bir gelişme de yok. Biz, başından beri sınırlı bir askeri müdahaleden yanayız. Ancak, bu durum fazlaca kabul görmedi. Önemli olan, orada daha fazla kan dökülmeden bir çözüme ulaşılmasıdır.

İnsan hakları alanında Türkiye'de son zamanlarda atılan adımları biliyor ve izliyorum. BM'de görev yaptığım süre içerisinde de Türk hükümetlerinin gösterdiği yakınlık ve ilgiden memnun kalmıştım. Türkiye bir çok uluslararası sözleşmeye imza koymuştur, ancak uygulamalarda bazı eksiklikler bulunduğunu da biliyorum. Bunu, sizin yetkilileriniz de ifade etmektedir.

Türkiye'de yeni hükümet kurulduğu zaman, Kürt kökenlilere bir takım hakların tanınması benimsendi ve bu da memnuniyetle karşılandı. PKK'nın bölgedeki terör olaylarını biliyoruz. Halk, PKK ve güvenlik güçleri arasında kalmaktadır."

Sayın J.A. van Graafeiland (Venlo Belediye Başkanı)

Venlo Belediyesi Başkanı Graafeiland ile 10 Şubat 1993 Çarşamba günü görüşülmüş ve Hüseyin Köksal'ın ölümü olayı ve soruşturmanın seyri hakkında bilgi alınmıştır. Heyetimizin Hüseyin Köksal olayı hakkında bilgi istemesi üzerine Graafeiland şunları söylemiştir:

"Hollanda ya da Venlo'da sistematik bir ayrımcılık uygulandığına ilişkin bir gelişme ve kanıt yoktur. Bu sadece benim değil, olayı soruşturan Devlet Özel Müfettişlerinin de görüşüdür.

Bu soruşturmanın en objektif bir şekilde yürütülmesi için Savcı ön soruşturma açılmasını istemiştir. Bunun sonucunda iki soruya yanıt aranmaktadır. Birincisi, polislerin davranışı Hüseyin Köksal'ın ölümüne yol açmış mıdır; ikincisi ise daha önce bir doktor müdahalesi olsaydı, Hüseyin Köksal'ın ölümü önlenebilir miydi?

Bu konuda, disiplin önlemleri alma yetkisi bendedir. Bu olaya ilişkin olarak görevlilerin açığa alınabilmeleri için bazı şeylerin olması gerekir. Disiplin cezasının öngörülmesi için delillerin hiç bir şüpheye yer vermeyecek şekilde tamamlanması gerekir. Ayrıca olayın meydana geldiği şartlar da önemlidir. Bu olayda bir çok kişinin sorumluluğu bulunmaktadır ve herkesin sorumluluğu ayrı ayrı olarak değerlendirilmektedir. Bu durumda, şunu belirtmeliyim ki, hangi görevliye nasıl bir ceza verileceğinin tayini çok güç. Bunun için titiz bir araştırma gerekiyor. Ben, ön yargılı davranmamak için soruşturmayı yürüten bağımsız kuruluştan bilgi istedim.

Soruşturmayı yürüten büroya, her şeyi zamanında aktardık. Onlar da ellerinden geldiği kadarıyla hızlı çalışıyorlar. Ben, benimle ilgili konuda önümüzdeki hafta bir açıklama yapacağım."

Graafeiland, heyetimizin "idari konuda bir karar vermek için, mahkemenin sonucunu mu bekleyeceksiniz, yoksa özel soruşturma bürosunun hazırlayacağı rapor yeterli olacak mı?" sorusuna ise şu yanıtı vermiştir:

"Savcılık soruşturmasıyla, benim alacağım idari önlemler bağımsız gibi görünse de, birbiriyle sıkı sıkıya bağlıdır. Ben, kamuoyundan gelen tepkiler neticesinde, savcılığın kararını beklemeden, idari büronun raporu sonucunda, kendimi bir karar açıklamak zorunda hissediyorum."

Belediye Başkanının bu sözleri üzerine, heyetimiz, olayda polislerin ihmali, kötü muamelesi, görevi savsaklaması gibi unsurların bulunduğunu belirtmiş ve Türk toplumu olarak, sorumluluğu belirlenen polislerin görevlerinden açığa alınmasını beklediğini ifade etmiştir. Heyetimiz, soruşturmanın ve yargılamanın, bir an önce sonuçlandırılması taleplerini de ayrıca tekrarlamıştır.

Sayın E.M.H. Hirsch (Adalet Bakanı):

Adalet Bakanı Hirsch ile 11 Şubat 1993 Perşembe günü saat 9.45'de görüşülmüştür. Görüşmede, Emniyet Genel Müdürü Jan J.H. Suvyer, Adalet Bakanlığı Engormasyon Genel Müdürü Victor Holtus ve Adalet Bakanlığı Polisten Sorumlu Genel Müdür H.P. Wooldrik de hazır bulunmuşlardır.

Sayın Bakan, konuşmasının ilk bölümünü Türkçe olarak yapmış ve sekreterinin Türk olduğunu, konuşmayı da birlikte hazırladıklarını ifade etmiştir. Bakan Hirsch, Türkçe konuştuğu ilk bölümünde, "Hüseyin Köksal olayını kınıyorum. Köksal'ın ailesine bütün kalbimle başsağlığı diliyorum. Olayı soruşturuyor ve araştırıyoruz, bize güvenin" demiştir.

Heyetimiz, Adalet Bakanı Hirsch'ten, Hüseyin Köksal'ın ölümü olayı, Yaşar Gündoğdu'nun cezaevindeki ruh sağlığı ve cezasının kalan kısmını Türkiye'de çekme isteğinin değerlendirilmesi hususu ile Anadil dersi olarak değiştirilen Türk Dili ve Kültürü Dersi'nin yeniden konulması konusundaki görüşlerini öğrenmek istemiştir.

Bakan Hirsch, Hollanda'da yaşayan Türk vatandaşlarının kendi dillerinde eğitim görmelerinin temel insan hakkı olduğunu; Hollanda'da yaşayan Türk vatandaşlarının hem Hollanda'ya uyum sağlama konusunda, hem de kendi kültürlerini koruma konusunda büyük bir başarı gösterdiğini söylemiştir.

Türk Dili ve Kültürü Dersinin yeniden konulması hususunu Eğitim ve Bilim Bakanına iletceğini belirten Bakan Hirsch, parlamentoya gitmek zorunda

olduğunu, toplantıda hazır bulunan Genel Müdürlerin, her sorumuza yanıt vereceğini ifade ederek, heyetimizden izin istemiştir. Bakanın toplantıdan ayrılmasından sonra, sorularımızı ağırlıklı olarak Emniyet Genel Müdürü Suvyer yanıtlamıştır.

Suwyer, Hüseyin Köksal olayı hakkında bilgi verirken, Savcılığın, yürüttüğü soruşturma sonucunda, polisin Hüseyin Köksal'a kelepçe takması için ortada hiç bir sebep bulunmadığını açıkladığını belirtmiştir. Köksal'ın vücudundaki izlerin nasıl ve kimler tarafından yapıldığı yolunda ise çalışmaların sürdüğünü ifade eden Suwyer, bu tür olaylarda soruşturmanın sonuçlandırılmasının belirli bir zaman alacağını belirtmiştir. Suwyer, olayın soruşturulmasının hızlandırılması için de Bakanlık olarak ellerinden geleni yapacaklarını heyetimize ifade etmiştir.

Heyetimiz, halen Hollanda'da cezaevinde bulunan ve ruh sağlığının bozuk olduğu doktor raporuyla belirlenen Yaşar Gündoğdu'nun cezasının geriye kalan kısmını Türkiye'de çekme isteği ya da cezasının affi konusundaki değerlendirmenin hangi aşamada olduğunu sormuştur.

Suwyer, Doktor raporunun kendilerinde olmadığını belirterek, bu raporun kendilerine verilmesi halinde, durumu ivedilikle inceleyeceklerini belirtmiş ve bu durumda, doktor raporunun bir kopyası Bakanlık yetkililerine verilmiştir.

Adalet Komisyonu Üyeleri İle Yapılan Görüşme:

Adalet Komisyonu üyeleriyle 11 Şubat Perşembe günü saat 11.30'da görüşülmüş ve görüşmede Adalet Komisyonu üyelerinin tamamı hazır bulunmuştur. Karşılıklı olarak, çeşitli konular ele alınmış, Komisyonumuzun işleyişi ve yaptığı işler hakkında bilgi verilmiş, Adalet Komisyonu üyelerinin Hüseyin Köksal olayına bakışı ve iki ülke arasındaki ilişki düzeyleri konusundaki görüşleri öğrenilmiştir.

İki heyet arasında yapılan karşılıklı konuşmalarda, heyetimizin görüşleri özetle şöyle dile getirilmiştir:

"Türkiye'de insan hakları konularında inceleme yapmak üzere Komisyonumuz dışında bir de İnsan Hakları Bakanlığı kurulması yolunda yapılan çalışmalar son aşamaya gelmiş ve bakanlık yasası meclisimizde görüşülmektedir.

Polis okullarında, insan hakları dersi okutulmaktadır. Saniğa avukatı gelmeden ifade vermeme hakkını tanıyan CMUK yasalaşmış ve uygulamaya geçilmiştir. Çocuk Mahkemeleri kurulmasına ilişkin yasa ve ILO sözleşmeleri Meclisimizce onaylanmıştır.

Hüseyin Köksal isimli vatandaşımızın ölümü olayına gelince, edindiğimiz bilgiler ışığında, insan haklarına aykırı bazı durumların olduğunu söylemek mümkündür. Hüseyin Köksal'ın hiç bir suçu yokken, kelepçe takılması, dövülmesi, karakola götürüldüğünde hasta olduğunun anlaşılmasına karşın hastaneye götürülmesinin gecikmesi gibi durumları anlamakta güçlük çekiyoruz. Türk toplumu bu olay karşısında oldukça duyarlıdır. Polisin hala görevi başında olması bizleri rahatsız etmektedir. Soruşturmanın bir ayı aşkın bir süredir devam ediyor olması ve henüz dava açılmamış olması sıkıntı vericidir. Hollanda adaletine güveniyoruz, ancak suçluların adalete teslim edilmesi, olayın bazı gruplarca istismar edilmesinin de önüne geçecektir.

Görüşüğümüz yetkililer, bizim sıkıntılarımızı paylaştıklarını ifade ettiler. Ancak hem ülkemizdeki, hem de Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımızın tatmini açılardan sorumluların bir an önce adalete teslim edilmesi hepimizi rahatlatacaktır.

Ayrıca, Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımızın uyumu konusunda eğitimin önemi, yadsınmaz bir gerçektir. Bu nedenle, Türk Dili ve Kültürü dersinin kaldırılarak, yerine Anadil dersi konulması bu durumu geriye götürecektir bir uygulamadır. Türk toplumunun Hollandaya uyumu, ancak kendi dilini, kültürünü ve benliğini koruyarak mümkün olacaktır. Sağlıklı bir bütünleşme açısından, bu dersin tekrar konulması yararlıdır ve Adalet Komisyonu üyelerini konunun parlamentoda görüşülmesi sırasında, gerekli özeni göstermelerini bekliyoruz.

Bosna-Hersek'te bir soykırım ve gayri ahlaki olaylar yaşanmaktadır. Bu konuda da Komisyonunuzun gerekli girişimlerde bulunması, bizleri mutlu edecektir."

Hollanda Adalet Komisyonu Üyelerinin görüşleri ise özetle şöyle;

"Benzer olayların ve şikayetlerin olması durumunda, bize bilgi vermenizden memnun olacağız. Almanya'da ortaya çıkan eğilimlerin, ülkemizde de olmaması için çok dikkatliyiz. Hollanda'da yaşayan Türklerle ilişkilerimiz çok olumludur ve bunun bozulmasını istemiyoruz. Hollanda kamuoyu da bu konuda çok duyarlıdır.

Bosna-Hersek konusundaki duyarlılığımıza ve görevlerinize tamamen katılıyoruz. Bu konuda bazı şeylerin bir an önce yapılması, sınırlı bir askeri müdahalede bulunulması konusunda AT bünyesinde en çok girişimde bulunan ülke biziz. Bu sorunun bir an önce çözülmesini biz de istiyoruz.

Eğitim konusundaki görüşlerimize ve isteklerimize gelince, bu konuyu ele alacağız ve diğer parlamenter arkadaşlarımıza da ileticeğiz."

Adalet Komisyonu üyeleriyle parlamentoda yapılan görüşmenin hemen ardından, Dışışleri Komisyonu yelerinin heyetimiz onuruna verdiği öğle yemeğine katıldı. Yemek sırasında, iki ülke arasındaki ilişkiler, Hüseyin Köksal'ın ölümü olayı, vatandaşlarımızın istemleri ve Bosna-Hersek'te yaşanan insanlık dramı ele alındı.

Dışışleri Komisyonu Başkanı ve yeleri, görüşmeler sırasında, Türkiye-Hollanda ilişkilerinin oldukça st düzeyde seyrettiğini, Hüseyin Köksal olayının bir an önce sonuçlandırılmasını kendilerinin de istediğini ve beklediğini ifade etmelerinin yanısıra, Bosna-Hersek'te yaşanan insanlık ayıbının bir an önce bitmesini arzuladıklarını, bu konuda Hollanda olarak Türkiye'nin yanında olduklarını ve paralel görüşleri savunduğumuzu ifade ettiler.

I.W. van Opstelten (Utrecht Belediye Başkanı)

Utrecht Belediye Başkanı Opstelten ile 12 şubat 1993 Cuma günü yapılan görüşme sırasında, Utrecht Bölge Başsavcısı R.B.M. Berger, Utrecht Emniyet Müdürü J. Wiarda ile, dört yıl önce Hollanda vatandaşlığına geçen ve bir süredir Utrecht polisinde görev yapan Erhan Eralp de hazır bulundu.

Görüşme sırasında Belediye Başkanı Opstelten, Utrecht'te 14 bin Türk vatandaş bulunduğunu, herhangi bir sorunun bulunmadığını, sosyal ve kültürel açılardan çok yönlü çalışmalar yapıldığını belirtti. Utrecht'te bulunan Türklerin sayısının çok olmasına karşın, Türk kökenli polisin az olduğuna dikkat çeken ve bunun artırılması için çaba harcadıklarını belirten Belediye Başkanı, polis ve azlıklar hakkındaki görüşlerini şöyle aktardı:

" Totaliter bir devlette katı bir polis vardır. Demokratik bir ülkede ise halkın polisi tanınmasına çok büyük önem verilir. Azlıklar açısından bu daha da önemlidir. Türk toplumu içine kapanık bir toplum ve sorunları kendi aralarında bırakmak ve ozmek istiyorlar. Bu nedenle, yakınlaşmanın daha da önem kazandığına inanıyoruz."

Türk çocuklarının eğitimi çok önemlidir. Dil ğrenimi konusuna belediye olarak çok önem veriyoruz. Elbette Türklerin kendi kimliğini korumasını mit etmekteyiz. Utrecht'te yaşayanların bir parçası olmalarını istiyoruz. Bunun için kültür ve spor faaliyetleri önem kazanmaktadır. Almanya'da meydana gelen olayların, burada da olmaması için hepimiz elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz. Tabii ki bu noktada eğitim çok önemlidir."

Heyetimiz, bu bilgileri aldıktan sonra, Belediye Başkanının ifadelerinden çok memnun kaldığını, bu tutumun geliştirilerek sürdürülmesinin iki toplum açısından da yararlı olacağı ifade edilmiştir.

Utrecht'te Camii'nde Vatandaşlarla Görüşme:

Utrecht Belediye Başkanlığında yapılan görüşmelerden sonra, Cuma namazı için gidilen camide, burada toplanan 2000 kadar vatandaşımızla görüşülmüş, onların sorunları ve istemleri konusunda bilgi alınmıştır.

Utrecht'te yapılan görüşmelerden sonra heyetimiz iki ayrı gruba ayrılmış ve Yozgat Milletvekili Mahmut Orhon ile Kahramanmaraş Milletvekili Recep Kınış Amsterdam'a giderek orada vatandaşlarımızca düzenlenen bir toplantıya katılarak onların sorunları hakkında bilgi almışlardır.

Almelo Atatürk Derneği'nde Vatandaşlarla Yapılan Görüşmeler:

12 Şubat 1993 tarihinde Almelo Atatürk Derneği'nde vatandaşlarla yapılan toplantıda, öncelikle Dernek başkanı Sayın Türker Atabek bilgi vermiş ve daha sonra vatandaşlarımızın sorunları ve istemleri dinlenmiş, heyetimizden beklentileri not edilmiştir. (Bu sorunlar ve istemler, raporumuzun 'vatandaşlarımızın beklentileri' bölümünde ayrıca yazılacaktır.) Çok sayıda vatandaşımızın katılımıyla gerçekleşen bu toplantı, oldukça yararlı olmuştur.

Venlo'da Vatandaşlarımızla Yapılan Görüşmeler:

13 Şubat 1993 Cumartesi günü Venlo'da vatandaşlarımızla yapılan görüşmeye çok sayıda vatandaşımız katılırken, Venlo Belediye Başkanı J.A. van Graafeiland da hazır bulunmuş ve kendisine yöneltilen soruları yanıtlamıştır.

Bu toplantıda, heyetimiz, vatandaşlarımıza Hollanda'ya geliş nedenlerini açıklamış, Hüseyin Köksal'ın ölümü olayının incelendiğini, bunun yanı sıra da vatandaşlarımızın sorunlarının belirlenmeye çalışıldığını, bunların Hollandalı ve Türk yetkililere aktarılacağını ifade etmiştir.

Hüseyin Köksal'ın ölümü olayında, "polisin hunharca davrandığı, kötü davrandığı ve görevden alınması gerektiği" hususlarını, başta toplantıya da katılan Venlo Belediye Başkanı olmak üzere, görüşülen Bakanlara ve yetkililere iletildiği vatandaşlarımıza anlatılmıştır. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun Hollanda'ya bir heyet göndermesinin bu ülkede geniş yankı uyandırdığı ve Hüseyin

Köksal olayının soruşturulmasının hızlandığının görüldüğü yönündeki tespitlerimiz de vatandaşlarımıza iletilmiştir.

Daha sonra söz alan bir çok vatandaşımız, gerek bireysel, gerekse toplumsal sorunlarını heyetimize aktarmışlar ve özellikle de Hüseyin Köksal'ın ölümü olayının ayrıntılı olarak soruşturulması ve bir an önce sorumlularının bulunarak yargılamanın tamamlanması hususunu heyetimize aktarmışlardır.

Hüseyin Köksal olayı hakkında açıklama yapmak üzere söz Venlo Belediye Başkanı Graafeiland'a verilmiş ve o da şu açıklamayı yapmıştır:

"Rotterdam Başkansoloslüğünün ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun olayla ilgilenmesinden memnunuz. Türk cemiyetinin ricası üzerine, sevinerek bu toplantıya katıldım. Burada toplanmamızın sebebi üzücü bir olaydır. Çabalarımızın yetersiz olduğu yolundaki inanca katılmıyorum. Eğer polisler suçluysa, bizler Hollanda kanunları çerçevesinde gereğini yapacağız. Ancak, olayda ırkçılık yoktur. Biz, kötü muamele konusunda ise gereğini yapacağız.

Her insanda olduğu gibi, polis de suçu kanıtlanıncaya kadar cezalandırılmaz. Ben, Belediye Başkanı olarak çok dikkatli hareket etmek zorundayım. Bu acı olay bir takım duygusal olaylara yol açtı, ancak benim görevim duyguları bir kenara bırakarak olayları değerlendirmektir.

Olayı incelemesi için bağımsız bir büroya başvurdum. Bu büronun araştırma sonucunu bana sunmasından sonra bir değerlendirme yaparak, polisler hakkında bir karar alacağım."

Hüseyin Köksal'ın Ailesi ve Avukatları ile Yapılan Görüşme:

Venlo'da vatandaşlarımızla yapılan görüşmelerden sonra, Hüseyin Köksal'ın ailesi ve yakınları ziyaret edilerek başsağlığı dileklerimiz iletilmiştir. Köksal'ın ailesinin avukatları G.J. Knoops ve F.H. van Alst ile yapılan görüşmede ise olayın ve soruşturmanın seyri hakkında bilgi alınmıştır.

Avukatlar, heyetimize konuya ilişkin olarak özetle şu açıklamaları yapmışlardır:

"Ne Hüseyin Köksal'ın, ne de arabanın sahibi Ali Köksal'ın polisçe gözaltına alınmasını gerektirir suçları bulunmamaktadır. Belediye Başkanı, bugünkü toplantıda, konuya ilişkin olarak tatmin edici bir açıklama yapmamıştır. Belediye Başkanı, polislerin yapmadığını söylemeye çalışıyor. Bunu örtbas etmeye kalkarsa sorumluluk kendisine ait olur. Şunu belirtmek isteriz ki, Hollandalı

hukukçular olarak Belediye Başkanı'nın yapısından sıkıntı duyuyoruz. Ancak, Hollanda adaletinin en doğru kararı vereceğine inanıyor ve güveniyoruz. Belediye Başkanı, polislerin görevden alınması açısından soruşturma bürosunun raporunu beklediğini söylüyor. Halbuki, bu olayda sorumluluğu bulunan bütün polisler yüklenmesi gerekirdi. Polisler, Hüseyin Köksal'ın sarhoş sandıklarını ileri sürüyorlar. Burada zamanında doktora başvuramaları kendi yanlışlarıdır. Bütün bu durumlar gözardı edilmektedir. Bunların, yargılama aşamasında gözönüne alınacağına inanıyoruz."

ZİYARETLER:

Lahey (Den Haag) Cezaevini Ziyaret:

11 Şubat 1993 Perşembe günü öğleden sonra, Lahey Cezaevi'nde incelemelerde bulunmuş ve yetkililerden bilgi alınmıştır.

Cezaevleri Genel Müdürü Sayın Hreyfin'in da hazır bulunduğu toplantıda, önce cezaevi hakkında genel bilgi verilmiş ve Hollanda'nın en eski cezaevinde bulunduğumuz ifade edilmiştir. Cezaevinde halen 600 kişinin bulunduğu, cezaevinde genellikle tutukluların bulunduğu, cezaevinin altı ayrı bölüme ayrıldığı, 18-23 yaş arasındaki tutuklular için ayrı bölümlerin bulunduğu ve buralarda grup çalışmaları yapılarak toplumla bağlarının kesilmemesine çalışıldığı, cezaevinin hücre sistemine dayandığı, toplam 605 hücre bulunduğu ve cezaevinde 650 kişinin görev yaptığı, bunların çoğunluğunun gardiyan olduğu, ancak psikolog ve sosyolog da bulunduğu yetkililerce heyetimize anlatılmıştır.

Cezaevinin normal yöneticilerinin yanısıra ayrıca "gelen şikayetleri dinleyen ve inceleyen" bir bölümle, ayrı bir "denetim kademesi"nin bulunduğu ifade edilmiştir. Bu iki kademenin de cezaevi yönetiminden bağımsız olduğu, şikayetlerin ilk kademe incelendikten sonra gerekli düzenleme ya da uyarıların yapıldığı, denetim kademesinin ise en üst organ olarak cezaevinin denetimini yaptığı anlatılmıştır. Bu noktada heyetimizce, bu denetim mekanizmasının nasıl bağımsız olduğu, ücretleri ve özlük hakları bakımından bağlı oldukları bir merciin bulunup bulunmadığı sorulmuştur.

Bu soruyu, Denetleme Kurulu Başkanı yanıtlamış ve bu hususun Hollanda Anayasası'nda yer aldığını, yaptıkları için "gönüllü" olarak yapıldığını, hiç bir şekilde ücret almadıklarını, bu iş için aday olunduktan sonra, aday olanlar arasından bir seçimin yapıldığı ve bu seçilen kişilerin de Adalet Bakanı tarafından atandığını, bu nedenle hiç bir şekilde bağımlılıklarının bulunmadığını ve denetlemelerini bu çerçevede çok rahat ve objektif olarak gerçekleştirdiklerini aktarmıştır.

Cezaevinde kalan Müslüman tutuklu ve hükümlüler için ayrı yemek çıkıp çıkmadığı ve ibadetlerini yapıp yapmadıkları sorulduğunda ise cezaevinde kalan tutukluların kendi yemeklerini kendilerinin seçme hakkının bulunduğu, ibadet için de cezaevinde görevli bir imamın bulunduğu ifade edilmiş ve Lahey cezaevinde görevli imam Mehmet Emin Dünder'la görüşülmüştür.

18-23 yaş arasındaki tutukluların grup çalışması yaptığı, bir grupta 14 kişinin yer aldığı, içlerinden birisinin ise grup başkanı olduğu ve günün belirli bir bölümünde bir arada bulunarak, çeşitli etkinliklerde buldukları cezaevi gezilirken heyetimize aktarılmıştır.

Cezaevinin, düzenli ve temiz olduğu, eski yapı olması nedeniyle odalarda tuvalet bulunmadığı ve tuvaletlerin belirli aralıklarla bulunduğu, gece tuvalete gitmek isteyenlerin belirli zamanlarda gardiyanları çağırdığı ve tuvalete gidebildiği, her odada televizyon bulunduğu, grup çalışma odalarında ise televizyonun yanında çeşitli araçların ve aletlerin bulunduğu, grup çalışmaları sırasında tutuklulara dil ve matematik öğretilmeye çalışıldığı, ayrıca çalışanların olduğu ve bunlara belirli bir ücret ödendiği hususları cezaevinin gezilmesi sırasında gözlenmiş ve öğrenilmiştir.

Cezaevinin gezilmesi sırasında, 18-23 yaş arasında bulunan yedi, büyükler grubunda bulunan on Türk vatandaşıyla görüşülmüştür. Bu görüşme sırasında cezaevinde bulunan vatandaşlarımızın yakınmaları dinlenmiş ve bu yakınmaların daha çok telefonların dinlendiği, gruplar arası görüşmelerin haftada bir saat olduğu ve bunun yeterli olmadığı, cezaevinde kalan yabancı olarak dertlerini anlatacakları bir mekanizmanın olmadığı, bir Hollandalı ile bir Türk'ün cezaevinde kavga etmesi halinde, Türk olana daha ağır ceza verildiği, genel olarak bir psikolojik baskı olduğu cezaevinde bulunan vatandaşlarımızca heyetimize aktarılmıştır.

Bu arada, Ramazan ayında oruç tutmak isteyenlere kolaylık sağlanması için cezaevi yönetimiyle, cezaevi imamı arasında yapılan görüşmelerin olumlu bir havada cereyan ettiği de memnuniyetle gözlenmiştir.

Yaşar Gündoğdu ile Görüşme:

Lahey Cezaevi'nin gezilmesinin, vatandaşlarımızla yapılan görüşmelerin tamamlanmasının ardından, heyetimizin isteği üzerine başka bir cezaevinde bulunan Yaşar Gündoğdu, heyetimizin bulunduğu yere getirilmiş ve yüzyüze, özel görüşme yapılması sağlanmıştır.

Yaşar Gündoğdu heyetimize, ailesiyle görüşmediğini, bunun telefonla da pek mümkün olmadığını, genel sıkıntısının buradan kaynaklandığını, hücrede

kalmaktan çok bunaldığını, sürekli olarak öldürüleceği kuşkusunu içinden atamadığını, cezasının kalan kısmını Türkiye'de çekmek istediğini anlatmıştır.

Yaşar Gündoğdu ile yapılan görüşmede, ruhsal sağlığının iyi durumda olmadığı gözlenmiş ve kendisinin durumunun Komisyonumuzca incelendiği, konunun Hollanda Adalet Bakanı'na iletildiği, cezasının kalan kısmını Türkiye'de çekmesi ya da cezasının kalanının affedilmesi hususunda gerekenin yapılmaya çalışıldığı ifade edilmiştir.

Utrecht Gözetim Merkezi'nin Gezilmesi:

Heyetimiz, 12 Şubat 1993 Cuma günü, Utrecht kentinde yaptığı görüşmeler çerçevesinde, polis gözetim merkezi'nde de incelemelerde bulunmuştur.

Gözetim merkezinin bayan görevlisi tarafından gezdirilen heyetimize, gözetim hücreleri hakkında bilgi verilmiştir. Gözetim merkezine giriş için kullanılan asansörde hiç bir düğmenin bulunmadığı ve asansörde hem kamera hem ses dinleme cihazı bulunduğu, merkezde gözetleme yapanların, asansöre binenlerin istemini sesle iletmesi sonucunda asansörü yönlendirdiği ve asansöre istenmeyen ya da tanınmayan birinin binmesi halinde, kapıların yine otomatik olarak kapatıldığı ve güvenliğe haber verildiği anlatılmıştır.

Gözetim merkezinde bulunan bütün hücrelerin tabanının ve duvarlarının fayansla kaplı olduğu, hücrelerin boyutlarının asgari 3x2.5 metre boyutlarında olduğu, gözaltına alınan kişinin yatması için bir sünger yatak bulunduğu, bazı hücrelerin içinde klozet bulunduğu, bazılarında ise klozet olmadığı ve buralara intihar riski bulunan kişilerin konulduğu ve odada bulunan kamera aracılığıyla sürekli olarak gözlendiği, odaların ışıklandırmasının ve havalandırmasının yeterli olduğu, odalarda ses düzeni bulunduğu ve odada bulunan kişinin bir düğmeye basarak bilgisayar merkezinde bulunan kişiye isteğini iletebildiği, hücrede bulunan her şeyin yanmayan maddelerden yapıldığı, çarşafların da yanmayan bir maddeden ve intiharları önlemek amacıyla hemen kopabilen dayanıksız bir maddeden yapıldığı, yapılan inceleme gezisi sırasında heyetimize gösterilmiş ve anlatılmıştır.

Ayrıca, gözetim altında tutulan kişilere yönelik "bilgi bülteni" çıkarıldığı ve bunun çeşitli dillerde basıldığı, bu dillerin arasında Türkçenin de bulunduğu yetkililerce ifade edilmiş ve bir örneği heyetimize verilmiştir.

VATANDAŞLARIMIZIN BEKLENTİLERİ:

Hollanda Hükümetinden Beklentileri:

- * Almanya'da meydana gelen ırkçılık olaylarının Hollanda'da da meydana gelmemesi için gerekli özenin gösterilmesi ve önlemler alınması,
- * Hüseyin Köksal'ın ölümü olayının bir an önce yargıya intikal ettirilmesi ve yargılanmanın gecikmeden sonuçlandırılması,
- * Hüseyin Köksal'ın ölümü nedeniyle haklarında soruşturma yürütülen polislerin, yargılama sonuçlanıncaya kadar idari yönden açığa alınmaları,
- * Halen hükümlü olarak cezaevinde bulunan ve ruhsal sağlığının bozuk olduğu doktor raporuyla kesinleşen Yaşar Gündoğdu'nun cezasının kalan kısmını Türkiye'de çekmesinin sağlanması veya sağlık durumu gözönünde bulundurularak cezasının kalan kısmının affedilmesi hususlarında gerekli çalışmaların yapılarak bir an önce sonuçlandırılması,
- * Anadil Dersi'ne dönüştürülen Türk Dili ve Kültürü Dersi'nin yeniden konulması,
- * Türk Dili ve Kültürü ile Din Dersi öğretmenlerinin Türkiye'den gönderilmesi hususunun kabul edilmesi ve gerekli kolaylıkların sağlanması,
- * İki ülke vatandaşlarının uyumu açısından Hollandaca öğrenimi için kurslar açılması, bu kursların teşvik edilmesi, kültürel ve sportif faaliyetlere önem verilmesi ve bu alanda çeşitli organizasyonlar düzenlenmesi,
- * Bosna-Hersek'te meydana gelen insanlık dramının sona erdirilmesi ve akan kanın bir an önce durdurulması için, öteden beri sürdürülen olumlu tavrın daha ısrarlı bir şekilde sürdürülmesi ve uluslararası platformlarda daha baskıcı olması,
- * Liseyi Türkiye'de bitiren ve Hollanda'da yüksek öğrenim görmek isteyen öğrencilere, Türkiye'deki Hollanda Büyükelçiliği'nce vizenin çok geç verilmesi ve öğrencilerin çoğunluğunun öğretim döneminin başlangıcını kaçırmaları nedeniyle, öğrenciler için vize işlemlerinin daha kısa sürede tamamlanmasına özen gösterilmesi,
- * Cezaevlerinde tutuklu ya da hükümlü olarak bulunan Türk vatandaşların kültürel ve dini açılardan eğitimi konularına verilen önem ve özenin daha da

geliştirilmesi, çalışmadan dönen Türk tutuklulara temizlikleri için ayrılan sürenin yetersiz olması nedeniyle bu sürenin kabul edilebilir düzeye çıkarılması,

* Sivil yaşama uyum açısından, cezanın son bir yılında belirli aralıklarla dışarıya çıkma hakkının, sadece Hollandalı hükümlülere değil, Türk hükümlülere de tanınması.

Türkiye'den Beklentileri:

* Çifte vatandaşlık hakkının tanınmasının ardından, iki ülke vatandaşlığını da kazananların, her iki ülkede de askerlik yapma durumunda kalmalarına çözüm bulunması,

* Askerliğini yapmayanlar için uygulanan, iki yılda bir pasaport süresi uzatma zorunluluğunun kaldırılması ya da sürenin daha da uzun tutulması,

* Bedelli askerlik için ödenen bedelin yüksekliği ve bedelin düşürülmesi,

* 2147 ve 3201 sayılı yasalar çerçevesinde, yurtdışında geçen hizmet sürelerini borçlanarak hizmetten saydıranların, emekli maaşına hak kazanabilmeleri için getirilen "Türkiye'ye kesin dönüş şartı"nın haksız bir uygulama olduğu ve bunun kaldırılması için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması,

* Türkiye'den Hollanda'ya Türk Dili ve Kültürü ile Din Dersi öğretmeni gönderilmesinin sağlanması için gerekli girişimlerde bulunulması,

* Türk dili ve kültürü konuları ile din konularında kaynak kitap yetersizliği nedeniyle, yeterli sayıda kitap ve broşürün gönderilerek, bu yöndeki eksikliğin giderilmesi,

*Hollanda'da çeşitli kültür tesislerin kurulması konusunda destek verilmesi,

* Eğitim ve Çalışma Müşavirliklerinin daha yararlı ve kapsamlı hizmet verebilmeleri açısından, buralara gerekli kadro ve bütçe tahsisinin yapılması,

* Resmi din görevlisi bulunmayan camilerde belirli dini akım ve grupların faaliyetlerinin yürütülmesinden ve bu gruplara para dahil her türlü yardımın toplanmasından rahatsızlık duyulduğu, bu nedenle din görevlisi boşluğunun doldurulması hususunda gerekli özenin ve çabanın gösterilmesi,

* Resmi din görevlilerinin maaşlarının bürokratik nedenlerle aksadığı, geciktiği, bazen bu maaşların ödenmesinin 3-4 ayı bulduğu, bu nedenle gecikmenin önüne geçilmesi ve maaşların zamanında ödenmesinin sağlanması,

* Hollanda'da bulunan ikinci ve üçüncü kuşağın bu ülkede kalma isteklerinin gözönünde bulundurularak, bu kuşağın ana dilini, kültürünü, milli kimliğini ve benliğini koruması açısından, bu nesle yönelik hizmetlerin planlanması ve bu hizmetlerin kalıcı hale dönüştürülmesi,

* Yıllık izinlerini kullanmak amacıyla Türkiye'ye karayoluyla gelen vatandaşlarımızın Romanya ve Macaristan polisince dövüldüğü, ısrarla kendilerinden rüşvet istendiği, rüşvetin verilmemesi halinde, işlemlerin akıl almaz bir şekilde uzatıldığı, bu nedenle Romanya ve Macaristan yetkilileri ile temasa geçilerek, bu tür zorlukların ve haksız uygulamaların ortadan kaldırılmasının sağlanması,

* Rüşvet iddialarının Kapıkule Gümrük Kapısı için de geçerli olduğu ve gerekli önlemlerin alınması,

* Türkiye'de yapılan genel ve yerel seçimlerde oy kullanma hakkının gümrük kapıları ile sınırlı tutulmaması ve bu hakkın yaygın olarak kullanımının sağlanması,

* TRT-INT yayımlarının kalitesinin düzeltilmesi, kültürel ve sosyal konulara daha ağırlık verilmesi,

* Başkonsolosluk binalarının yetersiz olduğu ve bu nedenle de konsolosluk işlemlerinde sıkıntı çekildiği, zaman zaman uzun kuyrukların oluştuğu, mescit ve tuvalet gibi zorunlu ihtiyaçların karşılanamadığı, bu nedenle de Konsolosluk binalarının genişletilmesinin gerekli olduğu,

* Türk nüfusunun Amsterdam'da yoğunlaşması nedeniyle, bu kentte de bir Başkonsolosluk açılması.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME:

Komisyonumuzca, Hollanda'da incelemeler yapmak, vatandaşlarımızın sorunları ve istemleri hakkında bilgi almak ve Hüseyin Köksal'ın ölümü olayını araştırmakla görevlendirilen heyetimizin, 8-15 Şubat 1993 tarihleri arasında gerçekleştirdiği ziyaret, yukarıda da ayrıntılı olarak anlatıldığı üzere, oldukça yararlı olmuştur.

Ziyaretimizin, öteden beri iyi olan Türkiye-Hollanda ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunduğu izlenimini edindik. Hollandalı bakanlar ve yetkililerle yaptığımız görüşmelerde, Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımıza bakış açılarının çok olumlu olduğunu, iki ülke vatandaşlarının uyum içinde yaşayabilmelerini sağlamak ve bunu geliştirmek için hemen bütün imkanları kullanmaya çaba gösterdiklerini memnuniyetle gördük.

Hüseyin Köksal isimli vatandaşımızın ölümü konusunda yaptığımız inceleme, araştırma ve görüşmeler sonucunda;

Olayda, polisin ihmalinin hiç bir kuşkuya yer bırakmayacak kadar açık olduğunu, vatandaşımıza karşı kötü muamele ve uygulamada bulunduğu, tartaklandığını, yerlerde sürüklendiğini, rahatsız olduğunu olay yerine gelen diğer vatandaşlarımızca söylenmesine karşın, bunun gözardı edildiğini ve zamanında doktora sevkedilmeyerek ölümüne neden olduğunu, Hüseyin Köksal'a yapılan kötü muamele izlerinin otopsi raporlarıyla ortaya çıktığını tespit ettik.

Bu durumlar, Devlet Özel Müfettişleri B.J.C. Cornelissen ve J.J. van Duren tarafından olayla ilgili olarak hazırlanan ve Roermond Başsavcısı'na sunulan raporda da açıkca ortaya konulmaktadır.

Yaptığımız inceleme sonucunda elde ettiğimiz bu bulgularımızı, görüştüğümüz tüm yetkililere ve özellikle olaya karışan polisler hakkında idari kararı verecek olan Venlo Belediye Başkanı'na ilettik. Görüştüğümüz bu kişilere, polisin bireysel olarak ve ırkçı mülahazalar olmadan bu işi gerçekleştirdiğine inanmak istediğimizi, bunun için de soruşturmanın bir an önce tamamlanarak yargılamanın başlaması ve gecikmeden sonuçlandırılması gerektiğini, soruşturma ve yargılamanın sonucuna kadar iki toplumun duygularının tatmin edilebilmesi için olaya karışan polis görevlilerinin açığa alınmaları gerektiğini söyledik.

Olayda, ırkçı bir niyet sezilmezken, Almanya'nın Mölln kentinde meydana gelen olayın sıcaklığını koruması nedeniyle, bu olayın vatandaşlarımız arasında belirli bir tedirginliğe yol açtığını ve bu tedirginliğin ortadan kaldırılması için gerekli özenin gösterilmesi gerektiğini, ırkçılık karşıtı bir dizi ortak etkinliğin gerçekleştirilmesinin, birlikte yaşayan insanların ortak duygularını pekiştirmesi açısından yararlı olacağını ısrarlı bir biçimde vurguladık.

Vatandaşlarımızca bize aktarılan ve Hollanda Hükümetini ilgilendiren hususları, görüşmelerimizde ilgililere aktardık ve bu konularda çaba harcanmasının Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımızın uyumu açısından yararlı olacağını ifade ettik.

Yaşar Gündoğdu isimli vatandaşımızın cezasının kalan kısmını Türkiye'de çekmesinin sağlanmasını veya cezasının kalan kısmının affedilmesini Adalet Bakanı'ndan istedik ve bu durumun bir an önce sonuçlandırılacağı hususunda ümitlendik.

Bir ülkede yaşayan yabancıların uyumu açısından eğitim sorununun birincil öneme sahip olduğunu, Türk toplumunun dilini ve kültürel kimliğini koruyarak, uyum sağlaması açısından Türkiye'den öğretmen gönderilmesi konusunda gerekli kolaylığın gösterilmesi gerektiğini ifade ettik ve bu konuda yasal düzenleme yapılmasının zorunluluğuna dikkat çektik.

Ziyaretimiz, bu sorunların tespit edilmesi, yetkililere ifade edilmesi ve çözüm bulunması için gerekli zeminin oluşturulması açısından yararlı olmuştur. İki ülke ilişkilerini geliştirme açısından oldukça anlam taşıyan bu ziyaretimiz sırasında, Hollandalı yetkililerin merakla öğrenmek istediği Türkiye'deki insan hakları gelişmeleri konusunda, onlara bilgiler verdik. Bu bilgilendirme sonucunda, Türkiye'ye karşı öteden beri olumlu olan bakış açılarının daha da geliştiğini gözlemledik,

Hüseyin Köksal olayının soruşturmasının, ziyaretimiz nedeniyle daha da hızlandığını farkettilik ve Devlet Özel Müfettişlerince hazırlanan raporun, Hollanda'ya ayak bastığımız gün açıklanmış olmasını anlamlı bulduk.

Son söz olarak;

Heyetimizin Hollanda'da gerçekleştirmiş olduğu ziyaret her açıdan yararlı olmuş, oradaki vatandaşlarımıza kendilerinin unutulmadığı mesajını vermiş, Hollandalı yetkililere ise vatandaşlarımızın her türlü sorunlarıyla yakından ilgilendiğimizi ve bu konularda bilgi sahibi olduğumuzu göstermiştir.

Heyetimizin Hollanda'da bulunduğu süre içerisinde her türlü desteği ve yardımı sağlayan, iki ülke ilişkilerinin daha da kökleşmesi için gerekli çabayı esirgemeyen Büyükelçimiz Sayın Zeki Çelikkol başta olmak üzere, bütün Büyükelçilik çalışanları ile, Rotterdam Başkonsolosumuz Sayın Ali Üstün ve Deventer Başkonsolosumuz Sayın Nazım Dumlu ile Başkonsolosluk çalışanlarına teşekkür ederiz.

Bu tür inceleme ziyaretlerinin tekrarının ve vatandaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı diğer ülkelerde de gerçekleştirilmesinin yararlı olacağı inancıyla hazırladığımız raporumuz, Komisyonuza saygıyla sunulur.

